

REZULTATI PROJEKTA „OPĆA PROCJENA SUMNJIVIH PODRUČJA U BiH 2018-2019“

Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini (BHMACH), Oružane snage Bosne i Hercegovine (OS BiH) i Norveška narodna pomoć u Bosni i Hercegovini (NPA BiH) kao projektni partneri, realizovali su aktivnosti u sklopu projekta pod nazivom: "Opšta procjena minski sumnjivih područja u Bosni i Hercegovini 2018-2019 "koji finansira Evropska unija (EU) preko Instrumenta za doprinos stabilnosti i miru (IcSP).

Preduslovi za potpisivanje Ugovora o grantu bili su potpisivanje Sporazuma o partnerstvu u provedbi projekta te izrada i usvajanje Standardnih operativnih procedura za opštu procjenu minski sumnjivih područja u BiH (SOP).

Nakon ispunjenja ovih preduslova, projekat je službeno odobren i stupio je na snagu 15.08.2018. godine. Realizacija projektnih aktivnosti je planirana u okviru 18 mjeseci, u periodu 16.08.2018.-15.02.2020. godine.

Međutim, dinamika nabavke i isporuke opreme i usluga kao preduslova za obuku 14 timova za netehničko izviđanje (NTI) i vrijeme koje je u konačnici bilo potrebno za kvalitetnu obradu velike količine prikupljenih podataka, njihovu kontrolu, verifikaciju i unos u bazu, zahtijevali su produženje vremenskog roka za konačnu realizaciju projekta.

Na zajednički zahtjev partnera, odobreno je produženje vremenskog roka od tri mjeseca pa je projekat u konačnici realiziran u periodu 16.08.2018.- 15.05.2020. godine, u ukupnom trajanju od 21 mjesec.

Za efikasno upravljanje projektom, adekvatno usmjeravanje i nadzor, formiran je Upravni odbor koji su činili predstavnici Komisije za deminiranje u BiH, BHMACH-a, Operativne komande OSBiH, NPA BiH, Snaga Evropske unije (EUFOR), Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) i predstavnici donatora. Jedinstven upravni odbor formiran je za paralelno upravljanje i nadzor nad dva projekta u sinergiji koji su finansirani kroz IcSP, i to: projekat "Opšta procjena" i projekat „Izrada web orijentirane platforme informacionog sistema BHMACH-a" koji implementira UNDP u saradnji sa BHMACH-om i Ženevskim međunarodnim centrom za humanitarno deminiranje (GICHD). Ukupno su održana tri sastanka Upravnog odbora.

Kroz odluku Upravnog odbora, formiran je i zajednički tim za provođenje aktivnosti iz oblasti komunikacije i vidljivosti kako bi se podigla svijest javnosti o značaju projekata i osigurala adekvatna vidljivost doprinosa EU u Bosni i Hercegovini.

U ključnim fazama provedbe projekta, projektni partneri su održavali izvanrednu saradnju sa donatorom kroz redovno formalno i neformalno savjetovanje.

Saradnja sa EUFOR-om je također bila na visokom nivou te je kao takva doprinjela pravovremenoj i jasnoj komunikaciji sa predstavnicima donatora te zajedničkoj identifikaciji propusta i pronalaženju prihvatljivih rješenja pojedinih pitanja nastalih u toku implementacije projekta.

Radom 14 NTI timova partnerskih organizacija upravljao je Izvršni rukovodeći tim BHMACH-a. Tim za nadzor kvaliteta BHMACH-a, vršio je vanjsku kontrolu i osiguranje kvaliteta u skladu s razvijenim Standardnim operativnim procedurama.

NPA BiH, kao jedan od projektnih partnera, bila je zadužena za sveobuhvatno upravljanje finansijama i logističkom podrškom kako bi se obezbijedila neometana realizacija projektnih aktivnosti. U saradnji sa odjelima za finansije BHMACH-a i Ministarstva odbrane BiH, osigurano je precizno računovodstvo i transparentno finansijsko praćenje i izvještavanje u skladu s pravilima i zahtjevima donatora.

Cjelokupan postupak nabavke opreme i usluga izvršen je u skladu s Praktičnim vodičem kroz procedure ugovaranja (PRAG) i relevantnim aneksima Ugovora o grantu. Nabavka usluga i opreme izvršena je uz konsultacije sa projektnim partnerima i EUFOR-om što je rezultiralo nabavkama koje su u potpunosti odgovarale projektnim zahtjevima.

U realizaciji aktivnosti projekta Opšta procjena MSP u BiH, učestvovali su najstručnijih kadrovi partnerskih organizacija. Sve procesne aktivnosti su realizovane i dokumentovane u skladu sa zahtjevima iz projektnog zadatka, SOP-om i pravilima struke.

Postignuta je najbolja moguća tačnost podataka u dokumentaciji i visok stepen povjerenja u rezultate provedenih aktivnosti.

Prepoznati su izazovi i prepreke u ukupno 7 kritičnih momenata u toku realizacije projektnih aktivnosti koji su mogli ugroziti realizaciju projekta. Poduzete su odgovarajuće korektivne mjere na otklanjanju visokog rizika, što je opisano je u poglavlju 2.2 Rezultati i aktivnosti.

Sveobuhvatne aktivnosti projekta bile su usmjerene ka postizanju dva specifična cilja:

1. Minski sumnjive površine ponovo procjenjene i definisane u skladu sa Međunarodnim standardima za protuminske akcije (IMAS) te razvijenim pristupom za vraćanje zemljišta u Bosni i Hercegovini.
2. Definisanji pokazatelji za provedbu nove Strategije za protivminske akcije u Bosni i Hercegovini i izrađen srednjoročni akcioni plana za vraćanje zemljišta. Ostvareni su sljedeći rezultati:

14 NTI timova je opremljeno i osposobljeno kroz obuke za primjenu SOP-a, upotrebu DRON-a, MapInfo softvera i upotrebu digitalnog potpisa. Više od 60 pojedinaca, uključujući članove NTI timova i drugo ključno osoblje iz operativne strukture projektnih partnera, stekli su neophodna znanja za realizaciju projektnih aktivnosti.

Zajedničkim dogovorom partnera, uz saglasnost Upravnog odbora i odobrenje donatora, izvršena je nabavka 27 licenci za GIS softver MapInfo. Nabavka je realizovana kroz reviziju i preraspodjelu sredstava u okviru planiranog i odobrenog projektnog budžeta, u sinergiji sa dodatnim sredstvima koje je obezbijedilo Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Norveške (NMFA) i Federalno ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke (GFFO).

Veličina minski sumnjive površine prije početka implementacije projekta, iznosila je 1,069 km² (procjena iz januara 2018. godine). U 2018. godini, smanjena je za 43 km². 37 km² je otkazano netehničkim

metodama, a redukovano je i očišćeno 6 km² kroz operativne aktivnosti deminerskih organizacija. U 2019. godini, smanjena je za 53 km². Kao rezultat projektnih aktivnosti, otkazano je ukupno 27 km² prethodno minski sumnjive površine. Dodatnim netehničkim metodama kroz aktivnosti BHMACH-a, otkazano je 22,5 km², a deminerske organizacije su redukovale i očistile 3,5 km². U prvih pet mjeseci 2020. godine, Centar za uklanjanje mina u BiH otkazao je dodatnih 7 km² netehničkim metodama (sistematsko i generalno/netehničko izviđanje). U periodu realizacije projekta, minski sumnjiva površina smanjena je za 103 km². Na dan završetka projekta (15.05.2020.), ukupna veličina minski sumnjive površine iznosi 966 km² od čega su na 35 km² u progresu operativne aktivnosti deminerskih organizacija. Kroz projekat su obrađeni podaci za 143 opštine. Minska opasnost je potvrđena u 118 opština.

Formiran je registar dokaza sa 13,116 formiranih fascikli dokaza razvrstanih u tri kategorije. Kategorizacija je izvršena na osnovu toga da li su dokazi direktni/indirektni i da li su lokacijski određeni/neodređeni.

Procijenjeno je postojanje 180,000 komada mina.

Kroz procjenu i re-dizajn, formirano je ukupno 478 minski sumnjivih površina (MSP) kao logičkih teritorijalnih cjelina za zadatke vraćanja zemljišta. Prosječna veličina novoformiranih MSP-a iznosi 1,94 km². Utvrđeno je 189 MSP-a sa visokim nivoom rizika, 274 sa srednjim nivoom i 15 sa niskim nivoom rizika.

Izvršena je procjena nivoa uticaja rizika za 1,421 ugroženu zajednicu. Polazna osnova u okviru ovog projekta je bila 1,369 ugroženih zajednica. Međutim, kroz projekat Opšte procjene BHMACH je dobio zvanične granice naseljenih mjesta od nadležnih institucija za statistiku i korigovao podatke na 1,421 ugroženu zajednicu.

Prema procjeni, visoki nivo uticaja imaju 259 ugroženih zajednica, srednji nivo 212 zajednica i niski nivo 950 zajednica.

Prikupljen je podatak o 264,011 domaćinstava u ugroženim zajednicama. Od tog broja, 32,109 domaćinstava je izloženo direktnom riziku. Ukupan broj stanovnika koji živi u ugroženim zajednicama je 845,163 (92,817 dječaka, 87,990 djevojčica, 328,842 muškaraca i 335,514 žena). Direktno je ugroženo 132,803 stanovnika (14,611 dječaka, 13,772 djevojčica, 49,073 muškaraca i 55,347 žena).

Kao rezultat terenskih opažanja EUFOR tima, utvrđena je potreba za provođenje paralelnih dodatnih aktivnosti hitnog obilježavanja. Slijedom utvrđene potrebe, planirano je i odobreno proširenje aktivnosti timova za NTI. Prema informacijama koje su dostavili regionalni uredi/kancelarije BHMACH-a, potrebno je 19,000 znakova da bi sve minski sumnjive površine u Bosni i Hercegovini bile obilježene. Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine izvršili su preraspodjelu 15 pripadnika OS BiH za poslove hitnog obilježavanja minski sumnjivih površina. Pripadnici OS BiH su pridodati timovima BHMACH-a. Izvršeno je postavljanje i zanaavljanje 9,355 minskih znakova.

U periodu od 28.-30.01.2020. godine, održane su radionice: „Definiranje indikatora produktivnosti i potrebnih resursa za vraćanje zemljišta u BiH „ i Izrada srednjoročnog akcionog plana za vraćanje zemljišta u BiH“ i prezentovanje njihovih rezultata. Radionice su zajednički organizovali BHMACH i NPA BiH uz učešće OS BiH, Federalne uprave civilne zaštite, Republičke uprave civilne zaštite RS, EUFOR, HO Pro Vita Mostar, Centar za obuku pasa za otkrivanje mina u Bosni i Hercegovini, Mine Advisory Group, NGO Stop Mines, NHO in Demining i UEM.d.o.o.

Kao rezultat rada stručnih radnih grupa, definisani su i potvrđeni indikatori produktivnosti i potrebnih resursa i ponuđena su tri rješenja za izradu Srednjoročnog akcionog plana za vraćanje zemljišta u BiH.

Realizacija Akcionog plana za period 2020-2027, zavisit će od daljnjeg razvoja i primjene procesa vraćanja zemljišta i upotrebe naprednih tehnika za procjenu i identifikaciju minskih polja u BiH. Potpuno usaglašavanje ovog procesa sa međunarodnim standardima i njegova potpuna primjena, neophodni su za uspješno ispunjenje plana. Isto tako potrebno je poboljšati komunikaciju između BHMACH-a i deminerskih organizacija (reaktiviranje tehničkih radnih grupa) i uključiti deminerske organizacije u proces planiranja. Uz znatnu podršku donatora i napor svih projektnih partnera, novorazvijena metodologija, potpuno obučeno i opremljeno osoblje na postignutom nivou dugoročne održivosti, sveobuhvatna procjena i tačni podaci u konačnici, ključni su faktor za bolje razumijevanje i prezentovanje cjelokupnog problema kontaminacije minama, kasetnom municijom i ostalim eksplozivnim ostacima iz rata. Također, presudan je faktor za ubrzanje i poboljšanje procesa vraćanja preostalih minski sumnjivih područja uz poboljšanje, visok nivo efikasnosti i razuman utrošak sredstava.

NPA BiH i dalje će igrati značajnu ulogu u procesu NTI-u kao potpora BHMACH-u. Nakon završetka projekta, organizacija bi u sklopu netehničkog izviđanja nastavila koristiti opremu poput dronova, GPS uređaja, dvogleda, prijenosnih računara, kao i računare s licenciranim softverom MapInfo u sklopu vlastitih operacija vraćanja zemljišta. Dronovi nabavljeni u okviru projekata, koristit će se naročito za NTI, kontrolu kvalitete i procjenu uslova terena kao podrška manuelnim, mehaničkim i MDD timovima. Također, oprema će se koristiti kontinuirano za jačanje kapaciteta, prenos znanja i obuku osoblja vladinih organizacija i drugih učesnika u protivminskim akcijama.

Projektni partneri su procijenili da je zadržavanje dijela opreme od strane NPABiH opravdano i ni u kom slučaju neće ugroziti održivost provedenih akcija.

Dalji razvoj procedura, harmonizacija sa međunarodnim standardima i dobro upravljanje informacijama uz poboljšana informatička rješenja (IMSMA Core u sklopu projekta koji realizira UNDP), omogućit će prikupljanje, pohranu, analizu i ažuriranje podataka za precizno planiranje, određivanje prioriteta i zadataka za implementaciju cjelokupnog protivminskog djelovanja i transparentno izvještavanje.

Kako su u središtu procjene opštine, naseljena mjesta, domaćinstva i pojedinci koji su izloženi riziku od mina, kasetne municije i drugih eksplozivnih ostataka iz rata, ova procjena je integralni dio napora društva, institucija vlasti na svim nivoima i specijaliziranih struktura protivminskog djelovanja da kroz unaprijeđenu procjenu opasnosti od mina i njihovog društvenog, ekonomskog i okolišnog uticaja

poboljšaju planiranje, organizaciju i izvođenje protivminskih intervencija, a u cilju jačanja ljudske sigurnosti i smanjenja negativnog uticaja spomenutih rizika.

Kroz realizaciju ovog projekta, EU je nastavila dugotrajnu suradnju sa BiH i ostaje ključni partner u sektoru protivminskog djelovanja. U tom smislu, rezultati ovog projekta predstavljaju dodatni poticaj drugim međunarodnim partnerima i donatorima da ostanu aktivno uključeni u ovaj sektor i podrže Bosnu i Hercegovinu na putu ka postizanju konačnog cilja za BiH slobodnu od mina, kasetne municije i drugih eksplozivnih ostataka rata.

Na osnovu nastavljenih redovnih NTI aktivnosti BHMACH-a (maj-avgust 2020.) i primjenom tehničkih metoda na zadacima vraćanja zemljišta koje su provele akreditovane organizacije, u vrijeme podnošenja ovog Izvještaja (avgust 2020. godine) veličina minski sumnjive površine iznosi 966 km² i kao takva će biti predmet Akcionog plana za vraćanje zemljišta (2020.-2027.) i Zahtjeva za produženje roka za ispunjavanje preostalih obaveza iz člana 5. Konvencije o zabrani upotrebe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prenosa protivpješadijskih mina i o njihovom uništavanju koje Bosna i Hercegovina ima kao država potpisnica.